

שבת הראי"ה

ליקוטים מתורתו של הצדיק והחסיד, מרא דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל
רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

פרשת
מקץ
זנוכה

גליון מספר 105

אורות הפרשה

**וְאֵת שֵׁם הַשָּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם פִּי הַפְּרָנִי
אֱלֹקִים בְּאֶרֶץ עֲנִי וְאֵת נָבוֹ.**

"כל קללה מתהפכת היא לברכה באחרית, וכל רע נהפך הוא לטוב, כי כל העשוי הכל הוא עצות מרחוק ממקור הטוב, אל דעות ד' ולו נתכנו עלילות. ירדת הרוח של ישראל, שפגעה הרבה באפרים והשבטים הגרורים עמו, עד אשר נתכה עליהם אותה המארה אפרים בעמים הוא יתבולל, ההתבוללות הזאת בעצמה היא הכשירה ישועה לכל העולם כולו, ולישראל ביחוד, באחרית הימים, ההולכת וקרבה לעינינו. הא כיצד, כח החיים האצור בישראל, כולל בקרבן הכשרת קדושה, טהרת

המידות וזיקוק הדעות, והכנה גדולה לפילוש האור האלהי. ואע"פ שסבות חיצוניות גרמו טמטום הלב ודלדול המעשים, אין הטבע של הבשר והרוח משתנה לגמרי, וההתבוללות הזאת שנתבוללו חלק מישראל בעמים ונבלע ביניהם, עירוב הדם הזה שנתערב בין האומות, גרם תסיסה גדולה, בחוזק שפעת חייו ובבהירות תכונתו, ברוח העמים, עד שהם הולכים ונעשים יותר מוכשרים לההופעה העליונה של אור הקודש, של הזוק והזהר הנפשי, העומד מוכן להופיע בעולם ע"י אורם של ישראל, ההולך לקראת תחייתו ועלייתו.

ורחיפה פנימית של קרבת רוח, תדחוף את העמים כולם, ע"י סגולתה הנסתרה של הבליה הישנה הזאת, שיהיו חושקים לצאת למפעלם, להקים שם ישראל על נחלתו. וההתקרבות הרוחנית לרוח הקודש, ההולך ומאיר בנשמת האומה, תלך ותגבר ביניהם, עד אשר יוכשרו להיות מוארים לגמרי מאור העליון של דבר ד', המאיר בהוד יפעת שלומו את כל מחשכי העולם" [מנן הראי"ה, 'שמונה קבצים', קובץ ה' פסקה רה].

אורות הראי"ה

מנן הראי"ה

והגאון ר' סנדר גדליהו טכורש זצ"ל (ח"ג)

דרשתו-תוכחתו של הרב סנדר טכורש ז"ל, הנלכב והנערץ, בכפר חיטים, שבת אחת לפני קריאת התורה, שהוכיח את החברים על שום שראה באורח חיים זה סטייה מדרך המסורת והאמונה. איני בא לדון כאן לגופו של עניין, ולפי ששמעתי ממי שהיה אז חבר הקבוצה ('הח' יוסף כהן, עכשיו בכפר חסידים), חזר בו ר' סנדר ז"ל מקטרוגו, לאחר שהלה הראה לו מה דעתו של הרב קוק ז"ל בנידון, מתוך קבוצי מאמרים שהיו בין ספרי הקבוצה "ציוני דרך בראשית", הצופה כ"ז ניסן תשל"ו. מובא בליקוטי הראי"ה ח"ב עמ' 346].

בנו של הרס"ג טכורש זצ"ל, הרב כתריאל פישל טכורש זצ"ל, כתב הרבה על דמותו של אביו ועל פעילותו הרבה בכפר חיטים. הנה מספר סיפורים יפים המתארים יפה את המצב החומרי הקשה של הכפר באותם ימים, ומאריך – את אישיותו המעוררת והמחזקת של הרס"ג:

א. מחיטין לטבריה היה אז כביש לא כביש, והנסיעה עלתה בקשיים גדולים, ובימות החורף הייתה הנסיעה כרוכה בסכנות. הוא ארגן את בני הכפר מפעם לפעם, בנצוחו, לתקן את הכבישים כדי להקל על הקשר עם העיר.

ב. כתוצאה מביקורו של אחד מבניו מפולין בחיטין, החליטה המשפחה (שנתורה בפולין) ללחוץ עליו שיצא מהכפר, ששם היו החיים קשים ובפרט בגיל של ההורים שהיו אז בני שבעים. תגובתו הייתה: איך אני יכול לקחת עלי אחריות כזאת, אם אני אעזוב את המקום, כולם יעזבו אותו. תחת לחץ בניו, עזב את הכפר בשנת תרפ"ח, וכאשר ראה מראש כן היה, בזמן קצר אחר עזיבתו, התפזרו בני המושב, והכפר נשאר ריק מאדם, מה שהכאיב אותו עד מאוד" [ספר זכרון לקהילת ולוצלבק עמ' 551].

סוגיית חליבה בשבת

הרס"ג עמד בקשרי מכתבים עם מנן הראי"ה, בשאלות הלכתיות הנוגעות לחיי החברים בכפר חיטין. שתיים מתשובותיו של הראי"ה נדפסו בשו"ת 'אורח משפט' שערך הרצי"ה קוק. לפני שנביא את המכתב הראשון – העוסק בסוגיית החליבה בשבת – נקדים את דבריו של הרס"ג טכורש, בנו של הרס"ג:

"שאלת החליבה בשבת בימינו במקשים, התרחבה מאוד ודורשת פתרון רדיקאלי. ואמנם הפתרון מסובך מאוד, ומצריך זהירות יתירה. הגאון החזון איש ז"ל, התיר לחלוב על ידי מכונת חשמל אוטומטית, אולם, לא רבים יש להם היכולת בסידור זה, אם כי לאט לאט הענין מסתדר [...] היה הרבה משא ומתן בהלכה זו [...]. ומנן הגרא"י קוק ז"ל היה מן האוסרים החמורים. גם בידי אאמור"ר הרב ר' סנדר ז"ל הייתה נמצאת תשובה מאת מנן הגרא"י קוק ז"ל, לאסור בכל אופנים" [התורה והמדינה, יא-ג, עמ' תרמד].

והנה תשובתו של הרב, כפי שנדפסה בספרו 'שו"ת אורח משפט':
"ב"ה עיה"ק ירושלים תובב"א כ"ט אדר תרפ"ה. לכ' ידידי הרה"ג מו"ה סנדר טכורש שו"ב דכפר חיטין הי"ו. שלו' וברכה.

סיפרנו בשבועות הקודמים על דמותו של הרס"ג טכורש זצ"ל, שהיה מבאי ביתו של מנן הראי"ה, ועל כך שנתמנה לשוחט ובודק בכפר חיטין שבגליל באישורו של הראי"ה. שם הוא הרביץ תורה, ואף שימש כמדריך רוחני לכל תושבי הסביבה.

ביקור הראי"ה בכפר חיטין

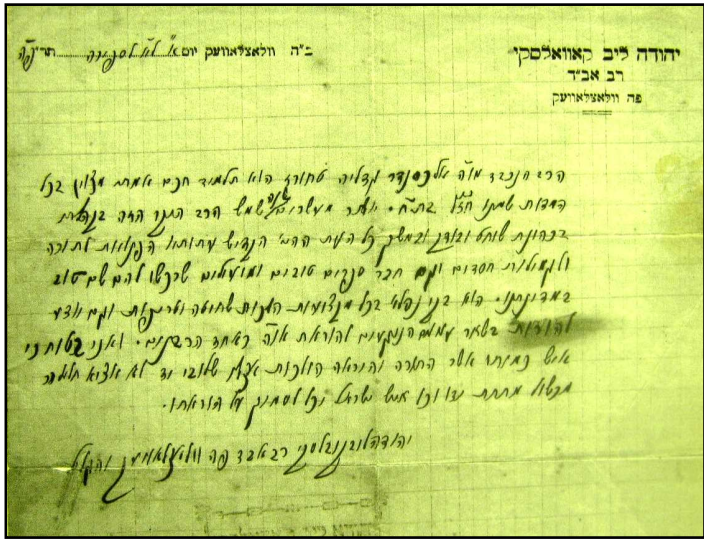
באותם ימים התקיימה באזור הגליל 'קבוצת הנצי"ב', בה היו חברים חלוצים דתיים שעבדו את אדמת הארץ. בחורף תרפ"ד עברה הקבוצה לכפר חיטין, מקום מושבו של הרס"ג טכורש. אחד מחברי הקבוצה, ר' יוסף כהן, שעזב את ביתו בירושלים והצטרף לקבוצה זו, מספר כך:

"קשה היה המעבר, הייתי מלא געגועים לירושלים ולביתו של הרב זצ"ל. עברתי כרועה עדר בקר וצאן של תושבי כפר חיטין, אך העבודה לא הייתה לרוחי [...] ברוחי הגעתי עד דכא. והנה באחד הימים התקיימה אצלנו חגיגת הכנסת ספר תורה, והרב (קוק) היה האורח המרכזי של החגיגה, לצערי חזרתי מהמרעה עם העדר אחרי נאומו של הרב, אלא שהרב נשאר אצלנו לערב, והתקיימה מסיבה נוספת בהשתתפותו. בדברי החברים בא לידי ביטוי המצב הכלכלי החמור של הכפר, ומה שהיה חמור מזה – המשבר החברתי [...].

הרב הקשיב בעניין רב לכל הדברים שנאמרו, ובדבריו הוא הזכיר את המאמר "במשלם שערי מכרא נקיש ואתי תיגרא בביתא" (ב"מ נ"ט, א), ולדעתו הקשיים החברתיים מקורם בעיקר בקשיי הכלכלה, והייתם אנחנו כולנו להכיר במצב ולדעת שאלו הן ייסורי ארץ ישראל. והרי כך שנה לנו ר' שמעון בר יוחאי "שלוש מתנות נתן הקב"ה לישראל, וכולן לא ניתנו אלא על ידי יסורים" [ברכות, ה.]. ואחת המתנות היא ארץ ישראל. יסורי הגוף הממרקים הם איפוא תנאי לקבלת מתנת הארץ. ועל כולנו – כל אחד בשטח שלו – להתאמץ ולקבל אותם באהבה, שהרי על מנת כן באנו ליישב את הנשמות, ועד שישתכלל הבנין עלינו לעבור דרך קשה. ואדרבה ככל שנעבוד בכוחות משותפים, בכוחות מאוחדים, נתגבר על המשבר הכלכלי, ויתקיים בנו מקרא שכתוב "השם גבולך שלום – חלב חיטים ישיבעך", דרך השלום נגיע לשובע.

בו בערב ביקר הרב בצריף של קבוצת הנצי"ב [...] ואף שם נשא את דבריו. למחרת השכם בבוקר, כשקמתי לרעות את הצאן, הייתה רוח אחרת איתי. משום מה נראה העולם שמסביב באור חדש, יסורי ארץ ישראל נהיו לי הרבה יותר קלים ונוחים" [ליקוטי הראי"ה ח"ב עמ' 344 עיי"ש].

מספר ישיעה ברנשטיין ז"ל:
"זמן קצר נהגה קבוצת הנצי"ב באורח חיים צמחוני, מתוך מניעים מוסריים ודתיים. חברי הקבוצה מאז החיים אתנו כיום לאוי"ט, וודאי זכורה להם

ע"ד שאלותיו, בענין המקוה, פשוט הוא שאם יכול להמשיך המים בצנורות כשרים, שאין בהם משום חשש כלי קיבול, שאין מקום להחמיר, אבל לדון על המאורע איך הוא בפועל אצלכם איני יכול להבין מהכתוב במכתב, וראוי שאיזה בעל הוראה שרגיל בתיקון מקראות יראה זה על המקום.

וע"ד החליטה ע"ג קרקע משום צער הבהמה, כבר אמרתי לכת"ר, שאנוכי איני חפץ שתצא ממני הוראה כזו, כדי שלא יבוא הדבר לידי התפרצות, אבל אם אפשר למחות ביד הנוהגים היתר בזה, כי משקין שהולכים לאיבוד אין בהם משום מפרק מן התורה, ומשום צער בע"ח הלא מותר איסור דרבנן, כמו מבטל כלי מהיכנו, כמבואר בגמ' דשבת קכ"ח ע"ב [...], ע"כ אי אפשר למחות בידי הנוהגים להיתר במקום הפסד גדול וצ"עב"ח.

והנני בזה ידידו דושי"ת הק' אברהם יצחק ה"ק" [אורח משפט' אור"ח סימן ד, עיי"ש].

חרישה ודישה בחול המועד

"ב"ה עה"ק ירושלים תובכ"א ח' תשרי תרפ"ז. לכ' הרב הג' מו"ה סנדר גדלי' טהורש שליט"א בחטין ת"ו שלו' וברכת גמר חתימה טובה.

ע"ד שאלתו, אם יש הכרח לעשות אחת מב' מלאכות חרישה או דישה בחול המועד, מפני דבר האבד, שראוי לבחור את הקלה שבהן, מה בוחרין חרישה או דישה, יפה כתב כת"ר שהדישה היא קודמת, חוץ מהטעם שכתב שהדישה יש בה דבר האבד ממש, שאם ידרו גשמים תתקלקל התבואה בגורן, וגבי חרישה הוא רק מניעת ריוח, שאי אפשר לבא כאן מטעם דבר האבד, אלא מטעם אין לו מה יאכל, כמבואר בס"י תקמ"ב ס"ב, אבל זה ההיתר קשה לדעת המ"א דאם רק יש לו לחם ומים אינו בכלל אין לו מה יאכל, ואיני יודע אם הגיעו לכלל עניות כזאת. אמנם כדומה שבא"ר [אליה רבה] מקיל יותר בזה, אבל אינו תחת ידי כעת. וגם אם יש איזה סחורות למכור כתב הב"י שאינו בכלל אין לו מה יאכל, ואיננו יודע את המצב בפרטיות, ע"כ יותר טוב לבחור בדישה, שיש בה צד אפשרות של לצורך המועד ג"כ [...] ומ"מ יותר טוב לחקור אצל הבקאים בדבר למצא צד שינוי. עכ"פ אם יראה כת"ר שיש כאן ודאי או קרוב לודאי דבר האבד, או שאין להם מה יאכל, ראוי להתיר להם המלאכה בחוה"מ, ומאחר שהדבר שקול ואי אפשר בלא"ה להשלים את שתי המלאכות הדישה וגם החרישה, צריכים לברור את הקלה שהיא הדישה [...]. והנני בזה חותם בכרכה נאמנה ידידו דושי"ת. הק' אברהם יצחק ה"ק" [אורח משפט' אור"ח סימן קלה, עיי"ש].

כתב היד המקורי של תשובת מרן הראי"ה אל הרס"ג טכורש זצ"ל, אשר מובאת בעלון זה [ונדפסה לימים בשו"ת 'אורח משפט' סי' קלה]. באדיבות מר א' הורביץ הי"ו

כתב יד זה, הוראה כאן אור לראשונה, הוא מכתב המלצה מאת הגאון רי"ל קובלסקי זצ"ל (עליו סיפרנו בשבוע שעבר), על ידידו הרס"ג טכורש זצ"ל

סיפורים חדשים על מרן הראי"ה

מר א' הורביץ הי"ו, נכדו של הרס"ג טכורש זצ"ל, הינו יהודי ישיש שמתגורר במרכז הארץ. בנוסף למסמכים ששלח לנו (אשר צילומם מופיע בעלון זה), הוא סיפר לנו שני סיפורים מעניינים ולא ידועים, המלמדים על טוב ליבו של מרן הראי"ה, ועזרתו לנזקקים.

- א. באחת מהשנים בהם כיהן הרב קוק כרבה של ירושלים, היה המצב הבטחוני קשה, וסכנת הפורעים הערבים הפחידה את יושבי העיר. כדי להגן על הציבור, ולהבטיח את שלומו, ניצבו שומרים יהודיים בגבולות העיר.
- באחת השבתות, נודע למרן הראי"ה כי בעמדה מסויימת המרוחקת מביתו, עומדים שומרים שאין בידם יין וחלות לקידוש היום. מייד הוא לקח בידו יין וחלות, והלך בעצמו ברגל עד לאותה עמדת שמירה, ומסר את המצרכים לשומרים. הם הופתעו מאוד לביקורו הפתאומי של הרב, שלמרות משרתו הרמה כרב ראשי, ועובדת היותו מבוגר בשנים, דאג מרחוק לצרכם, והשקיע את כוחו ומרצו לטובתם.
- אחד השומרים בעמדה זו היה בן דודו של מר אברהם הורביץ הי"ו, והוא סיפר לו את המעשה הזה. הוא הדגיש כי מעשה זה של הרב עשה עליהם רושם רב.
- ב. אחד מחברי הקיבוץ 'עין שמר', שביקר בירושלים לצורך סידור מסויים, נפטר פתאום בתוך ימי ביקורו. כשביקשו חברי הקיבוץ לקבורו בירושלים, בה נפטר, נתקלו בסירוב מצידם של אנשי ה'חברא קדישא', שדרשו סכום כסף גבוה עבור הקבורה, אשר לא היה בידי החברים. לא הועילו הויכוחים וההפצרות, ואנשי הקיבוץ החליטו לגשת לביתו של מרן הראי"ה ולבקש את עזרתו. הם הגיעו לבית הרב, כשהם לבושים כבגדי עבודה, ונכנסו פנימה. למראה החלוצים נעמד הראי"ה מכסאו, באומרו: 'יהודים יקרים אלו זוכים לעובד את אדמת ארץ הקודש! לאחר שסיפרו לו על הדין ודבריהם בעניין הקבורה, כתב הראי"ה פתק, בו הוא מבקש ודורש מהחברא קדישא שייסכימו לקבור את היהודי, ונתן אותו בידיהם. ואכן מכתבו של הרב השיג את מטרתו, והנפטר זכה לקבורה כדת וכדין. את הסיפור הזה, שמע מר הורביץ מאחד מחברי הקיבוץ הנ"ל.

מכירים סיפורים לא מוכרים על מרן הראי"ה? נשמח לשמוע: 0546-573-528

ישיבת "אורות אביב" בדרום תל אביב

- ✓ תוכנית לימוד מתוכננת ומוגדרת, עם יעדים לימודיים לכל תלמיד ע"פ יכולתו.
 - ✓ לימוד מעמיק ומקיף עם מעגלי חזרות.
 - ✓ אווירה משפחתית חמה ואוהדת.
- לפרטים: הרב אטינגר: 050-8822088 דר"ב יובל: 052-8119291

העלון יוצא לאור בסיוע 'דפרי שיר' - הדוכן שלך לספרי קודש ומוסיקה יהודית. להזמנות: 077-3220338

סניפים:
תחנה מרכזית י-ם.
אצ"ל 60 ר"ג.
איכילוב 8 פ"ת.

העלון יוצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' להפצת תורת הגה"צ הראי"ה קוק זיע"א

שאלות ותגובות ניתן לשלוח למכתבת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת-ים, או בדוא"ל: reiyaa@gmail.com או להתקשר למספר: 0546-573-528

ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il
ניתן לקבל את העלון במייל מדי שבוע

תרבות יהודית מקורית